

donavit de annuntiatione verbi Dei. Quid Christus sit et quid Ecclesia audistis, approbastis, clamastis : sed quare tanta mala patiamur, vel quibus meritis peccatorum in manus tribulantium nos traditi fuerimus, cum ante paucissimos dies loqueremur¹, simul agnovimus, simul flevimus. Nunc etiam quid accepturi estis, vel quid eritis, adhuc in auribus vestris insonat strepitus nostræ vocis : admonemus vos ut fratres, obsecramus ut patres, hortamur ut filios. Nolite perdere tantum bonum. Amor Christi in cordibus vestris non refrigescat : amor matris hujus circa vos non torpescat : quæ vos parturit, quæ curam magnam pro salute vestræ animæ gerit, quæ spem vestram dirigit, quæ quotidie redeuntes materno sinu excipit, quæ vobis spiritales cibos præparat, quæ ad æternam saturitatem perducere desiderat. Immaculatos filios Deo Patri vult assignare, quos tanta cura ac sollicitudine dignatur nutrire. Hanc toto corde amate, hanc amando conservos vestros, fratres vestros, Dei ministros puro amore diligite : atque pro nostra mercede in illo sacratissimo fonte pro nobis orate. Orate pro pace, orate pro liberatione hujus terræ : orate ut misereatur qui juste indignatur. Novelli filii, dum in vestra sancta nativitate pater exultat, vestris orationibus et fletibus mitigate irascentem, quem sensimus fortiter vindicantem. In summa autem rei, Apostolorum sanctorum verbis utentes, commendamus vos Deo in verbo gratiæ ejus, qui potens est custodire in vobis quod ipse donavit². Ipsi gloria cum Spiritu sancto in in sæcula sæculorum. Amen.

¹ Forte in Sermone de Tempore barbarico. — ² Act. xx, 32.

S. AUR. AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

DE CATACLYSMO.

AD CATECHUMENOS

SERMO.

I. QUONIAM in proximo est dies redemptionis vestræ, percipite, dilectissimi, ea quæ vos erudiant atque corda vestra enutrient, erigant, corroborent ad timorem Dei : fervor iste tanti amoris non pigrescat in cordibus vestris. Nec putet quis tantum esse Christianum, quod his imbutus mysteriis renascitur ex aqua et spiritu, et postmodum dimittat se voluptatibus variis ; securusque effectus quod sacramento baptismatis munierit animam suam, non eam custodiat contra versutias inimici. Imo et ipse quantum potest custodiat, et custodiendam petat, ne tempestatibus hujus mundi procellisque depereat. Baptizatus est quis, navis est instaurata, subuncta, velificata, missa in mare, indiget gubernaculo, quousque ad portum desideratum perveniat. Mare, hoc sæculum scilicet, non solum tempestatibus scopulisque periculosum est, verum etiam bestiis cupiditatum insidiantibus abundans. Omni sollicitudine, omni cura, omni industria excitati jam vi-

gilent nautæ : frequenter etiam Christus invocetur gubernator , ut navem tantis periculis ereptam , ad portum securitatis ipse perducatur. Baptizatus es , signatus es regio caractere , cœpisti consequi annonam de mensa Regis tui. Noli esse desertor , nec ut delicatus miles diffluas per voluptates , et te hostis diabolus inermem diffluentemque inveniat : sed ut fortis miles quidquid potes age in hoc bello , ut virtus tua Christus non solum te tueatur , verumetiam alii proficiant ad salutem. Postula a rege tuo arma spiritalia. Bellum tibi , inquit , indicitur , in quo enitescas pugnando , ut ad plenam pacem triumphando pervenias. Non contra unum dimicabis , multi enim contra te exient adversarii : pugnabis enim cum vitiis , et , ut beatus martyr Cyprianus ait ¹ , si depresseris avaritiam , exurget libido , quod et si libidinem superabis , succedet ambitio ; et si ambitio a te fuerit devicta , ira , zelus , æmulationis , invidentia , superbia , ebriositas , cum cæteris suis pestiferis sociis in unum contra te dimicantium constituent castra.

II. Sed non metuas , habes quod agas. Invoca Dominum virtutum , induat te ex alto virtute , ut illam proferas vocem : « Si consistant adversum me castra , non timebit cor meum ; et si exurgat in me prælium , in illo ego sperabo ². » In illo , in quo ? nisi in Domino virtutum , qui militem suum ita expectat dimicantem , ut adjuvet laborantem. Baptizatus es , mundatus , unctus oleo , restauratum est corpus tuum ad priorem statum primi illius hominis ante peccatum : noli postmodum male securus esse. Ad agonem produceris , contra diabolum vitiorum principem dimicabis in arena hujus mundi ; utræque partes , Christi scilicet et diaboli , infinita populi multitudo te expectat luctantem ; et quisnam vincat , vide

¹ Cypr. in libro de Mortalitate. — ² Psal. xxvi, 3.

omnem turbam nimia intentione pendentem : Non de te triumphet pars diaboli. Si vis vincere , noli de te præsumere : sed illi assigna victoriæ gloriam , qui tibi donat ut victoriæ perferas palmam. Vis vincere ? Caput prius conterere inimici , excludendo de corde tuo suggestiones diaboli. Vis vincere ? Manus tuæ fortes inveniantur in bono opere. Vis vincere ? Fige pedes , non nutent vestigia tua frequentando spectacula et deserendo ecclesiam. Sed ut hanc etiam in tam magno agone et tam grandi luctamine possis implere victoriam : « Mittat tibi Dominus auxilium » de sancto , et de Sion tueatur te ¹. »

III. Ecce , dilectissimi , venturi estis ad fontem aquæ : non dicatis in cordibus vestris : Hoc est totum quod pro magno desiderabamus ? Fons iste visibilis , similitudo est æterni fontis. Renascemini ex aqua et Spiritu. Aqua illa non solum corporis sordes mundat , sed animam a peccatis liberat. Debetis autem nosse cur virtus illius aquæ et animæ prosit et corpori. Non enim omnis aqua mundat : sanctificatur hæc per consecrationem verbi. Tolle ² verbum , et quid est aqua nisi aqua ? Accedit verbum ad elementum , et fit sacramentum. Virtus Verbi per aquam mundavit nos , quia super aquas ambulavit. Ut autem a tempestate hujus sæculi liberaret vos , videte potentiam Verbi Dei , quemadmodum dominetur cunctæ creaturæ suæ. Quod dicturus sum nostis. In Evangelio legitur : Cum quarta noctis vigilia veniret Dominus Jesus ad Discipulos suos ambulans super aquas maris , et inveniret eos piscantes quos jam fecerat hominum piscatores , perterriti Discipuli putaverunt se phantasma videre ³. Accessit autem Jesus , et ait illis : « Nolite timere , ego sum. » Tunc unus illorum Petrus ille præsumptor , et postea negator , post vero confessor et amator , « Si tu es , inquit , Domine ,

¹ Psal. xix, 3. — ² Ex Tract. lxxx in Joan. n. 3. — ³ Matth. xiv, 25.

» jube me venire ad te super aquas. » Et Dominus : « Veni, » inquit. Descendit Petrus, et cœpit ambulare super mare plenus fiducia. Dum ambulat, trepidavit infirmitas, sed statim subvenit Divinitas. Cœpit mergi : et exclamavit : « Domine, pereo. » Porrexit manum Dominus, erexit mergentem, confirmavit diffidentem, et ait illi : « Modicæ fidei, quare dubitasti? » Videtis, dilectissimi, quantum adjuvet fides, et quantum deprimat infidelitas. Si quis enim veniens ad aquas baptismi, fide plenus est, sublevatur : si quis infidelis est, mergitur. Sed porrigat manum Dominus etiam infidelibus mergentibus, et plenam fidem operetur in cordibus.

IV. Audite adhuc, aquæ sacramentum quid in vobis operabitur. Proponam figuram, ut ex ea vobis veritas elucescat. Cum Ægyptii duris operibus populum premerent Hebræum, clamor factus est populi in auribus Dei : et deprecati sunt ut eos liberaret a dominatu gentis pessimæ. Missus est Moyses, qui eos ex Ægypti educeret servitute¹. » Apud Pharaonem principem Ægyptiorum fidelissimus Dei famulus allegat Imperatoris sui jussionem, et quid Rex omnium gentium præceperit, auribus durissimi regis insinuat. Obdurat Pharaon cor suum, nec scire se dicit Deum : atque ejus ministros repudiando gravioribus pœnis affligit populum. Ex majori angustia populi major clamor exurgit. Suscipit certamen famulus Dei Moyses, congregatur cum Pharaone, nullo telo, nullo gladio, nulla visibilia indutus arma, sed munitus potestate divina : inferuntur decem plagæ in Ægypto, et vindex ira in populum contumacem surgit, ut ex minutissimis animantibus, vermiculis, ranis et locustis cervix caderet superbiorum : in quibus plagis ultima mors primogenitorum Ægyptiorum omnium facta est, ut suos juste perderent, qui alienos injuste de-

¹ Exod. iiii.

tinebant. Dimittit populum Pharaon, non voluntate, sed nimia necessitate constrictus. Pergit populus erutus ad mare Rubrum festinans, ut per aquas salvarentur qui a pessimo hoste liberabantur. Sequuntur Ægyptii, imminent populo fugienti. Vident supra se Israëlitarum hostes, et inimicorum suorum expectant gladium. Mors in oculis, timor et tremor in manibus singulorum; ne in fauces caderent persequentium. Exurgit Moyses famulus Dei portans virgam quam a Domino acceperat, et per quam jam multa signa fecerat : percussit mare, et divisum est. Ubi est illa potentia, non numinum, sed dæmoniorum? Ubi est vana superstitio Paganorum? Numquid ut mare divideretur, ille Neptunus est invocatus, quem regem maris esse volunt qui regem verum Deum suum agnoscere nolunt? Virga extensa manu aquas percutit Moyses, et statim cogitur fluctus in cumulum, et unda in semetipsa repressa curvatur : soliditatem recipit liquor, et solum maris arescit in pulveres. Ingressi sunt alii salvandi, alii damnandi. Unum elementum aquarum auctore totius creaturæ jubente judicavit utrosque : separavit pios ab impiis; illos abluit, istos obruit; illos mundavit, istos occidit. Moyses figuram habuit Domini Christi, quoniam dux fuit populi. In virga agnoscite crucem. Mare Rubrum agnoscite baptismum Christi sanguine purpuratum : regem Ægyptiorum populumque ejus, auctorem peccatorum diabolum cum omnibus ministris ejus. Sævitur diabolus, quando nos videt per aquam baptismi a sua oppressione liberari. Exclamate ad Moysen vestrum Dominum Christum, et virga crucis percutiat mare baptismi, revertatur aqua et operiat Ægyptios : ut quemadmodum nullus remansit Ægyptiorum, nihil remaneat etiam vestrorum peccatorum. Totum mundet, qui totum fecit : reparat perdita, qui creavit omnia integra : extinguat Pharaonem

diabolum mortis auctorem, et suum populum liberet per aquam salutarem.

V. Audistis, dilectissimi, figuræ illæ quomodo transierunt ad speciem veritatis: illud superest, ut noveritis quemadmodum celebraverit Pascha liberatus populus ex Ægypto, baptizatus, ut ait Apostolus, in nube et in mari Rubro¹. Acceperunt præceptum Domini per Moysen, ut in occisione agni celebrarent Pascha, ex cujus sanguine postes domus suæ unusquisque liniret, nec timerent Angelum vastatorem, qui signum sanguinis agni occisi in suæ fronte domus haberent. « Os, inquit, non commi-
» nuetis ex eo, nec relinquetis quidquam in mane. Cum
» picridiis et azymis comedetis agnum². » Fecerunt quod præceptum est filii Israël. Demonstra et tu Israël spiritualis, fili Abrahæ secundum fidem, non secundum carnem, demonstra et tu quomodo celebres Pascha: habes agnum occisum, demonstra. « Ecce Agnus Dei: ecce qui tollit
» peccatum mundi³. » Lini sanguine ejus postes domus tuæ: demonstra et dic: Ecce crux sanguinis Christi in frontibus est pudoris nostri. Dic cum Paulo: « Mihi ab-
» sit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi⁴. » Os non comminuetis ex eo⁵, » dictum est: Impletum est hoc in ipsa Domini passione, ipsius sancti Agni immolatione, quando crucifixus cum duobus latronibus in medio pendeat, ipsa summa justitia liberans unum confitentem, alium puniens blasphemantem. Ita factæ sunt tres cruces, tres causæ. Unus latronum Christo insultabat⁶, alter sua merita confessus Christi se misericordiæ commendabat; crux Christi in medio, non fuit supplicium, sed tribunal. Mox ut peregit omnia quæ de se erant scripta, accepto felle et aceto, propter illud quod præ-

¹ 2 Cor. x, 11. — ² Exod. xii, 46. — ³ Joan. 1, 29. — ⁴ Gal. vi, 14, —
⁵ Exod. xii, 46, et Num. ix, 12. — ⁶ Luc. xxiii, 29.

dictum erat: « Dederunt in escam meam fel, et in siti
» mea potaverunt me aceto¹: » inclinato capite tradidit spiritum. Venerunt milites, fregerunt crura latronibus in cruce pendentibus: ad Jesum autem cum venissent, non fregerunt ejus crura, ut impleretur, ait Evangelista, quod Scriptum est: « Os non comminuetis ex eo². » Sed unus e militibus latus ejus aperuit, et continuo exiit sanguis et aqua, quæ sunt matris Ecclesiæ gemina sacramenta. Percussit latus lancea persecutor, et fudit pretium Redemptor. Hic sanguis inebriat mentem, ut amorem obliviscatur mundi. Hæc aqua mundat animam, ut corpus sordes³ careat diaboli. « Nec relinquetis quidquam ex
» eo usque in mane. » Hoc nunc agitur: comeditur enim agnus per noctem hujus sæculi, ut cum mane illud venerit quod vespere non habebit, non jam offeratur sacrificium imaginis agni, sed ipsum agnum quem quotidie comedimus, et cujus sanguinem bibimus, inveniamus illic eum sacerdotem perfectum, quem hic pro nostra salute constat occisum. Quæ sunt hæc picridiæ, olera amaritudinis, quæ comedit Israël spiritualis? nisi vox illa amara ad tempus sanctorum Martyrum emissa per sanctum David, ac dicentium: « Cibabis nos pane lacrymarum, et postum dabis nobis in lacrymis, in mensura⁴: » et per apostolum Paulum: « In omnibus tribulationem patimur, sed
» non angustiamur⁵. » Demonstra et azyma, sancte Paule, ex Israëlita carnali spiritualis effectus. Celebrasti enim Pascha cum populo vetere, et quemadmodum novus populus figuras in veritatem converteret, tu docuisti, tu demonstrasti. Ostende ergo azyma conspersionem novam. « Non in fermento, inquit, veteri, neque in fermento malitiæ et
» nequitiae, sed in azymis sinceritatis et veritatis⁶. »

¹ Psal. lxxviii, 22. — ² Joan. xix, 36. — ³ Multi codices habent *sordibus*. — ⁴ Psal. lxxix, 6. — ⁵ 1 Cor. iv, — ⁶ Id. v, 8.

VI. O agne occise, o Christe sancte pro nobis crucifixe, qui ut lapsa reparares in cruce pependisti: ipsa est illa virga regni tui, crux ipsa, inquam, qua virtus in infirmitate perficitur, ipsa illa virga crux, ipsa illa virga quæ floruit ex radice Jesse, ipsa illa virga quam portabat Moyses, quæ conversa in serpentem glutiit Magorum serpentes: doctrina Christi diffusa per omnes gentes, hæreticos superans dementes. In illo enim populo, fratres, in quo multa miracula faciebat Moyses per virgam, exurrexerunt Magi Pharaonis, facientes et ipsi prodigia contra famulum Dei Moysen. Sed ad hoc quædam mira facere permissi sunt, ut mirabilius vincerentur. Magi Pharaonis quid aliud significabant, nisi omnes hæreticos ministros diaboli; qui sub nomine Christi devorare cupiunt populum Christi? Scatent nunc hæreses in hanc terram, tanquam serpentes Magorum, quos devoravit et devorat ille serpens exaltatus in ligno. Sed quoniam non est temporis ire per multos, singulorum capita conterantur: quomodo exurgunt, sic devorentur. Fuit hic, ut nostis, dilectissimi, viperea doctrina Donatistarum: contrita est, consumpta est. Mox Maximianistarum serpentina fraus pullulavit: contrita est, consumpta est. Manichæorum venenum aspidis subrepsit: contritum est, consumptum est. Pelagianorum novum dogma a ministris diaboli tanquam a Magis Pharaonis excitatum illi nostro serpenti certamen indixit: conteritur, consumitur.

VII. Cum tot serpentum capita catholica doctrina contriverit, dissipaverit, consumpserit, ecce nobis unus anguis Arianus olim mortuus insultat: caput erigit, veluti vivum se demonstrare conatur, quem jam olim constat occisum. Redi, Moyses noster; redi, virga; redi, serpens Christe sancte, æqualem potestatem cum Patre habens: redi, contere capita draconum super aquas: confringe

caput draconis magni, vivum sese profitentis, sed veram vitam non habentis. Dic tu quid es, quoniam ille aliud docet quam es. Dic, dic, audiamus unde hæreticos convincamus. Audite quid dicat: « Ego sum via, et veritas, et » vita. Nemo venit ad Patrem nisi per me¹. » Secundum humanitatem via, secundum Divinitatem veritas et vita. Tu autem, hæretice Ariane, qui minorem vis esse in Divinitate vitam et veritatem, sequitur ut non per eum venias ad Patrem. Sed adhuc, Domine Jesu, contere caput draconis, dic quid sis cum Patre: te audiamus docentem, non hæreticum blasphemantem: dic quid sis cum Patre: « Ego, inquit, et Pater unum sumus². » Dic adhuc. « Ego » in Patre, et Pater in me est³, » Adhuc dic: « Qui me » vidit, vidit et Patrem⁴. » Credis jam, hæretice, tantæ auctoritati? An ipsius testimonium de se ipso non admittis, sed alios de eo testes requiris? Ecce introducuntur adversum te, dicunt, convinceris, refutaris, et legis laqueis irretiris. Dic testis Dei, Paule, qui usque ad sanguinem pro isto testimonio accessisti, et ne falsæ doctrinæ succumberes, animam posuisti. Dic: audiat qui convinci formidat; convincatur qui nec convictus mutatur. « Singuli » quique, ait, hoc sentite in vobis quod et in Christo Jesu, » qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est » esse æqualis Deo⁵. » Audis æqualem, audis formam Dei: et tu audes dicere minorem Filium Dei? Veniat et alius testis, ut in duobus vel tribus confirmetur æquitas veritatis. Dic et tu, sancte Petre, quid tibi revelaverit, non caro et sanguis, sed Pater cœlestis. « Tu es, inquit, Christus Filius Dei vivi⁶. » Et in Epistola sua ad gentes secunda: « Notam facimus vobis, inquit, Domini nostri » Jesu Christi virtutem, et præscientiam, et magnitu-

¹ Joan. xiv, 6. — ² Ibid. 10. — ³ Ibid. 20. — ⁴ Ibid. 9. — ⁵ Philip. ii, 5. — ⁶ Matth. xvi, 16.

dinem¹, » Audis virtutem, audis magnitudinem, audis præscientiam. In quo, hæretice, Christum dicis esse minorem? Sed audi adhuc quid adversum te hic testis et de Filio et de Spiritu sancto dicat. « Non voluntate humana » allata est, inquit, prophetia: sed Spiritu sancto acti, » locuti sunt homines Dei. Fuerunt vero et pseudoprophetæ in populo, sicut et in vobis erunt magistri mendaces, qui subinducunt sectas perditionis, et qui emit eos dominatorem abnegantes². » Vides te validis testimoniis et demonstrari et convinci. « Negantes, inquit, » dominatorem esse qui emit eos. » Quem negas dominatorem, nisi Filium quem dicis esse minorem? Et quis est qui nos emit, nisi qui nos suo sanguine redemit? Sed ingrediatur et tertius testis, ut tres unum verum testimonium dicant uni Trinitati et trinæ divinitati. Dic tu, sancte Joannes, qui super pectus Salvatoris discumbebas, et videbas³ supercœlestia mirabilia verbum Domini: dic et tu, inquam, quid noveris Filium Dei. « In principio, inquit, erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus » erat Verbum⁴. » Et in Epistola sua: « Scimus, inquit, » quoniam Filius Dei venit, et dedit nobis intellectum, ut » sciamus quid verum sit, et simus in vero Filio ejus; hic » est enim verus Deus et vita æterna⁵. » Tu autem minorem dicendo Filium, qui est Deus verus, non habes vitam æternam. Sed ad confutandam contumaciam perversam hæresis, ad deglutendum te serpens magice factus, non a veritate susceptus, ipse Pater testimonium dicat de Filio: ut nihil amplius quæras, nihil amplius credas. Per Prophetam: « Tecum, inquit, principium in die virtutis » tuæ. » Principium Pater, principium Filius: Ergo Pater et Filius principium sine ullo principio. « Tecum prin-

¹ 2 Petr. 1, 6. — ² Ibid. 21, et 11, 1. — ³ Vide lib. de sancta Virginitate, cap. 27. — ⁴ Joan. 1, 1. — ⁵ 1 Joan. 1, 20.

» cipium in die virtutis tuæ, in splendoribus sanctorum » ex utero generavi te¹: » tanquam diceret: Ut sancti illuminarentur, processisti ex me. Nec fuit, dilectissimi, alia causa cur vel ipsa nomina Patris et Filii et Spiritus sancti sejuncta viderentur, nisi ut sancti homines instruerentur. Cæterum quod dictum est Moysi ab ipsa substantia Trinitatis: « Ego sum qui sum. Et sic dices: Qui est, » misit me². » Ergo ex utero in splendoribus sanctorum generatus est Filius. Sed ne hanc generationem carnaliter vel temporaliter acciperes factam, audi quomodo eum genuerit. « Eructuavit, inquit, cor meum Verbum³. » Joannes testis dicit: « In principio erat Verbum⁴. » Deus Pater dicit: « Eructuavit cor meum Verbum. » Habacuc dicit: « Ambulavit Verbum⁵. » Audis Deum Verbum, et hoc esse in principio apud Deum, et Deum esse Verbum⁶. Testimoniorum vox, et ipsius Trinitatis unitas per totum mundum contra te clamat: et tu velut canis rabidus contra totum mundum latras. Sed audi adhuc unde plenius convincaris, quod Trinitas unus Deus sit: Patris vox est per Prophetam ad Filium: « In splendoribus sanctorum ex » utero genui te⁵. » Patris vox est ad Isaiam prophetam de Spiritu sancto: « Spiritus sanctus, inquit, a me exiet. » Et Filii vox est in Evangelio ostendens in se Patrem esse, et se in ipso, ubi ait: « Pater in me manens ipse facit » opera⁷. » Filii vox est de Spiritu sancto, ostendens quia quomodo procedit ex Patre, ita ex se ipso, ubi ait Discipulis suis post resurrectionem: « Accipite Spiritum sanctum. Et insufflavit in eis⁸, » ait Evangelista, Spiritum sanctum dans eis, ac dicens: « Si cui remiseritis peccata, » remittentur illi. » Unde est et illud apostoli Pauli: « Si

¹ Psal. cix, 3. — ² Exod. 11, 14. — ³ Psal. xliv, 2. — ⁴ Joan. 1, 1. — ⁵ Habac. 11, 5, juxta lxx. — ⁶ Psal. cix, 3. — ⁷ Joan. xiv, 10. — ⁸ Id. xx, 22.

» quis Spiritum Christi non habet, hic non est ejus¹. » Si ergo Filius in Patre et ex Patre, Spiritus sanctus simul est et in Filio et Patre; non est sejuncta Trinitas, ubi est perfecta unitas. Discedat Arianus confusus reus, quia Trinitas unus est Deus.

VIII. Sed quando tibi, perversa hæresis, verba mea proficiunt, cum sis aspis surda, obturans aures ne audias vocem incantantium? Noveris te tamen a serpente esse comedendam, dum oves quas tenes captivas, ad suum ovile ille pastor adduxerit, ut sit unus grex et unus pastor. Ille pastor noster, dilectissimi, qui in virga ferrea pascit et regit, confringit et restituit, ipse pastor est, ipse rector, ipse fabricator, ipse architectus noster. Magnum te pastorem video, domine Jesu, oves pascentem, errantes requirentem, inventas cum gaudio ad gregem tuis humeris reportantem: magnum te architectum video, virgam portantem, in virga pendentem, et de ista virga multa miracula facientem. Multum expavescio expositionem virgæ hujus, Dilectissimi, dum loca divinarum Scripturarum considero. Virga Maria sancta, virga ipse Christus, virga crux. Et de ista virga quam magna et mira fecit hic architectus: et arborem fecit crucis ubi ipse angularis pendit lapis, et scalas cœli per quas hominem lapsum ad Patrem levavit. Quale miraculum, fratres, hujus architecti, ut de virga sua faceret scalas, et tales quarum caput in cœlum poneret, et per eas ipse et ascenderet et descenderet, et propter confirmationem ipse super eas incumberet. Ascende securus, qui desideras cœlum: non te terreat earum nec angustia, nec longitudo, nec altitudo: nihil timeas, non nutant gradus ejus, quos ille architectus sic confirmavit, ut in ejus ligno manus suas clavis affigi voluerit. Vide has scalas hujus architecti dis-

¹ Rom. viii, 9.

cipulum apostolum Paulum et demonstrantem, et gradus quasi numerantem et ascendentem, et quamplurimos invitantem: « Flecto, inquit, genua mea ad Patrem Domini » nostri Jesu Christi, ut det vobis comprehendere cum » omnibus sanctis quæ sit altitudo et latitudo, longitudo » et profundum¹. » Quatuor gradus posuit crucis. Non ergo laboriosæ sunt hæ scalæ: quatuor gradus habent, et perducunt ad cœlum. In altitudine crucis caput positum est crucifixi: sursum cor habeat Christianus ad Dominum, quod interrogatus quotidie respondet; et ascendit unum gradum. In latitudine crucis manus affixæ sunt crucifixi: perseverent manus Christiani in operibus bonis; et secundum gradum ascendit. In longitudine crucis corpus pendit crucifixi: castiget quis corpus suum observationibus, jejuniis illud suspendat, ut servituti animæ subjiciat; et tertium gradum ascendit. In profundo crucis occultum est quod non vides, sed inde exurgit hoc totum quod vides, adsit fides christiana, quod non potest comprehendere, credat corde, altiora se non quærat, spes eum nutriat: et tunc quartum gradum ascendit.

IX. Per hos gradus ascenderunt sancti omnes, continentibus, conjugati fideles: evaserunt ruinas mundi, migraverunt ad loca tutissima, ubi jam nec barbaros timent, nec fragiles casus humanos exhorrent, nec corruptiones metuunt, nec ægritudines patiuntur, nec tribulationibus affliguntur, nec ipsam jam mortem timent, sed cum Deo de Deo vivunt. Hanc vitam, dilectissimi, amemus, appetamus, desideremus: ad quam omnis qui currit, non graditur via pedum, sed via morum. Boni ergo mores requirantur, ipsi in omnibus inveniantur. Uterque sexus et omnis ætas habet in hoc sanctorum hominum imitationis exemplum. Imitentur senes mores Tobiae, qui cum cæcus

¹ Ephes. iii, 14 et 18.

esset corpore, viam vitæ filio demonstrabat in corde. Ille eum manu ducebat in terra, et pater monendo eum perducebat ad cœlum. Imitentur adolescentes Joseph sanctum, pulchrum corpore, pulchriorem mente: quem castitas sic possederat, ut irruentes minæ dominæ mulieris impudicæ non possent eum violare, nec mente, nec corpore, cujus jam Deus possederat mentem. Imitentur virgines sanctæ sanctam Domini sui matrem Mariam. Imitentur viduæ religiosam viduam Annam: imitentur et conjugatæ castam Susannam. Virgo mater quod vovit, implevit Anna vidua in orationibus et jejuniis usque in finem perseverantiam tenuit: Susanna casta pro pudicitia conjugali usque ad periculum mortis accessit. Intendite conjugatæ, qualis vobis hujus a Scriptura sancta imitatio proponatur. Non enim eam prædicat, quod fuerit auro, monilibus vel veste pretiosa forinsecus compta, cum fuerit intrinsecus pudore castitatis ornata. Omnibus vitam donavit, qui bonos mores instituit. Propterea namque ipse vir de fœmina est nasci dignatus, quia ab ipso uterque sexus est liberatus. Multa diximus, intentissime audistis, epulas dominicas libentissime comedistis: rependite vicem ministratori vestro, ut si non verbo, saltem vestris orationibus pascar.

S. AUR. AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

DE

TEMPORE BARBARICO.

SERMO.

I. ADMONET Dominus Deus noster, non nos debere negligere nostra peccata, quando talem demonstrat iram suam. Ipse quippe juste punit nocentem, quia nullum invenit pœnitentem. Quoties, dilectissimi, intonuerunt atque intonant tubæ divinæ: « Agite pœnitentiam, ap- » propinquavit enim ad vos regnum cœlorum? » Et clausis auribus cordis, magis operamur mala, et petimus ut veniant bona. Sed talium iudicium justum dicit esse Apostolus. In eo enim ipso quod talia sapiunt qui tales sunt, ex malis operibus posse se bona suscipere, obdurati sunt, pœnitentiæ locum non requirunt. Merito juste iudicati, qui a semetipsis inveniuntur esse damnati. Licet non omnes tangat hic noster sermo, omnes tamen astringit sermo divinus dicens: « Omnes declinaverunt, simul inutiles » facti sunt, non est qui faciat bonum, non est usque ad » unum¹. » Quomodo omnes, et quomodo non omnes? Quomodo non omnes? Quia sunt multi qui gemunt et do-

¹ Psal. xiii, 8.